

RAPPORT FRA OPHOLD I DET DANSKE INSTITUT I ATHEN JULI 2017

Eva Magnúsdóttir, arkitekt, PhD
Morten Lund, professor, arkitekt
Gøteborg, oktober 2017

Den politiske debat tilpasser uafbrudt sin karakter efter samfundets sociale udvikling og teknologiske muligheder. Men mennesket har som art ikke forandret sig siden de første politiske institutioner opstod for mere end 5000 år siden. Mennesker spejler sig hele tiden i hinanden, og vi kan ikke lade være med at leve os ind i, hvordan livet dengang blev levet ud fra studier af arkæologiens spor.

Vi er begge arkitekter og arbejder i vores fritid på et bogprojekt om arkitekturen i Europas nationale parlamenter. Projektet udforsker samspillet mellem den politiske debat og parlamentssalens indretning. Vi vil fremme den levende debat mellem de folkevalgte i parlamenternes fysiske rum.

•
Mogens Lykketoft støttede som Folketingets formand vores projekt og åbnede dørene til de mange parlamenter, som vi siden har besøgt. I juni 2016 var vi gæster i Grækenlands parlament, hvor vores værter opfordrede os til at besøge, bouleuteriet i Poliochne, som de ser som Europas første parlament.

Besøget gav anledning til at forankre bogprojektet i en fortælling om demokratiets begyndelse i antikkens græske bystater. Vi kan stadig genkende Aristoteles' beskrivelse af de lovgivende institutioner og den politiske debat, og gennem arkæologien kan vi med stor sikkerhed identificere bygninger og genstande, der dannede ramme omkring den politiske kultur.

Vi søgte Det Danske Institut i Athen om et ophold i gæstelejligheden i Herefondos under juli måned i år. Det blev en udbytterig måned, hvor direktør Kristina Winther-Jacobsen og instituttets medarbejdere gav os en enestående opbakning. Det nordiske bibliotek og bibliotekerne i den italienske skole, det tyske institut samt de to amerikanske biblioteker blev den faste ramme om vores studier af det omfattende arkæologiske materiale. Studierne gav os en rig og nuanceret forståelse af antikkens politiske institutioner i de græske bystater.

På det grundlag kunne vi registrere de konkrete steder, hvor Athens demokratiske liv udfoldede sig under antikken. Vi besøgte Athens agora, Pnyx og Dionysos teatret, der skiftevis rummede folkeforsamlingen, ekklesia, under fire hundrede år fra omkring 500 fvt. Vi studerede de tre forsamlings arkitektur med talerstolen, bema, i folkeskabens brændpunkt, deres fysiske forankring i det omgivende landskab og forbindelsen til Akropolis og Athens øvrige institutioner.

Vi registrerede endvidere sporene efter den lovgivende forsamlings første og andet bouleuterion i det vestlige hjørne af Athens agora samt den udøvende forsamlings runde bygning, Tholos. Bouleuteriets størrelse og åbning mod agoraen kan påvises med stor sikkerhed. Derimod kan vi kun give usikre hypoteser om rummets indretning, herunder højde og flader, bænkerækkernes gradienter og talerstolens form.

Udgravningens leder John Camp fulgte os rundt i udgravningen, hvor han medrivende berettede om forretningsgangene i Athens demokratiske institutioner, hvor balancen mellem den lovgivende, udøvende og dømmende magt blev bevaret. Demokratiet forsvarede sig mod potentielle tyranner med ostrakismen, en ordning som gav folkeforsamlingen mulighed for at stemme borgere med stor personlig magt til landsforvisning. Korrupsion blev bekæmpet med et unikt valgsystem, hvor medlemmerne af bouleteuriet og andre offentlige embeder blev udpeget ved lodtrækning blandt alle Athens' borgere af en særlig lottomaskine, et kleroterion, der dels forhindrede misbrug og snyd, og samtidig sikrede en ligelig fordeling mellem byens folkestammer.

John Camp gav os en værdifuld kontakt til professor Christopher Johnstone fra Penn State University, der forsker i antikkens retorik og politiske etik. Vi har aftalt at fortsætte samarbejdet og studere sammenhængen mellem bouleuteriets mulige akustik og karakteren af den politiske debat. Til den brug udvikler vi en 3D model, der simulerer rumlyden i realtid med forskellige rumlige parametre.

Den italienske arkæologiske skole gav os en enestående støtte til vores studier af bouleuteriet i Poliochne på Limnos. Den italienske skole har stået for udgravningerne siden 1920'erne og oparbejdet en enestående dokumentation. Disse udgravninger var netop anledningen vores rejse til Athen, men desværre viste det sig ikke muligt at besøge udgravningerne i Poliochne i juli måned. Vi havde imidlertid stor glæde af bibliotekets gode opmålinger. Desuden inviterede skolens direktør Emanuele Papi os til at besøge Poliochne på et senere tidspunkt. Vi håber at det bliver muligt i 2018 i forbindelse med skolens udgravninger.

Vores studier har givet os en grundig viden om samspillet mellem magtens institutioner og deres arkitektur i Athens antikke demokrati. Forståelsen har hjulpet os at forankre bogens begrebsapparat i datidens materielle kultur. Vi er endvidere blevet introduceret til filologen Mogens Herman Hansen, en af verdens førende eksperter i Athens demokrati og poliskulturen, hvis forskning udgår fra Copenhagen Polis Centre på Københavns Universitet.

Kunstudstillingen Documenta 14 løb frem til midten af vores ophold, og blev et uventet supplement. Koncerten af International Contemporary Ensemble fra New York var en helt særlig musikalsk oplevelse, der fandt sted i Odeion, konservatoriets lette marmor bygning bag parlamentets have. Efter koncerten fandt vi frem til navnet på arkitekten bag huset, Ioannis Despotopoulos, der viste sig at have tegnet på Folkets hus i Ludvika og i Luleå samt undervist på arkitektskolen i Gøteborg som flygtning i Sverige i 1950erne.

Vi fulgte op på sagen og kontaktede Eleni Androvic på Svenska instituttet. Hun satte os i kontakt med Constantin Petridi, der kendte historien og formidlede desuden kontakt til Ioannis Despotopoulos' arkiv i Benaki Museet. Vi besøgte Constantin Petridi og havde en hyggelig eftermiddag med ham i hans hjem i Kifisia, hvor han indviede os i sin personlige historie som arving til tobaksfirmaet Petridi, der leverede tobakken til Svenska Tobaksmonopolet, og om familiens flotte funkishus i Kavalla, der i dag er Svenska Instituttets gæstebolig.

Senere under vores ophold mødte vi arkitekten Kornilia Zarkia, der har ansvaret for museets Despotopoulos arkiv. Det viste sig, at hun også var ansvarlig for arkitekten Dimitri Pikionis arkiv. Under 1950erne lagde Pikionis den fine brolægning på stierne, der leder op til Akropolis og gennem Filopappos højen. Vi fik mulighed for at se forarbejder og tegninger til brolægningen, som arkitekter verden over beundrer som en fælles reference.

Opholdet på det Danske Institut i Athen gav os ikke blot ny viden og et bredere perspektiv på vores bogprojekt. Vi blev mødt med stor velvilje fra instituttets medarbejdere og nød godt af de mange menneskelige kontakter fra de andre arkæologiske institutter, vi besøgte. Endelig åbnede opholdet for et væld af interessante vinkler, vi utvivlsomt vil bruge som udøvende arkitekter, og som måske i fremtiden vil give anledning til nye projekter og en kærkommen lejlighed at vende tilbage til i Athen.